

URZĄDZANIE LASU W LATACH 1918–1939 W POLSCE

Roman Jaszczak

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Wydział Leśny, Katedra Urządzania Lasu

WSTĘP

Sprawa urządzania lasów w dwudziestoleciu międzywojennym doczekała się w literaturze kilku opracowań o charakterze historycznym (np. MIKLASZEWSKI 1947, WIĘCKO 1960, MOLENDĄ 1965, SZKIŁŁADŹ 1974a, b, BRODA 2000, 2006, PRZYBYLSKA 2006, JASZCZAK 2008c, 2010, 2012, SKOWRONEK 2016). Dostępne są także oryginalne wydawnictwa z omawianego okresu (np. STIEBER 1921, MORAWSKI 1922, KRYGOWSKI 1923a, b, c, d, e, f, BOREK 1931, JEDLIŃSKI 1932, KRZYSZKOWSKI 1934, 1935) i akty prawne (np. ROZPORZĄDZENIE... 1927, 1928). Można więc uznać, że temat jest znany, omówiony i udokumentowany. Jednakże każde wymienione źródło rzuca nieco inne światło, skupiając się na pewnych zagadnieniach, a niektóre pomijając. Rocznicą stulecia odzyskania niepodległości jest z pewnością okazją, aby jeszcze raz przedstawić w formie kalendarium najważniejsze wydarzenia związane z urządzaniem lasu w czasach, gdy nie dysponowano komputerami, skanowaniem laserowym, palmtopami, oprogramowaniem, Internetem..., a jedynie średnicomierzem (zwanym popularnie kłupą), listewką Christena, wysokościomierzem Faustmana lub Weisego, ołówkiem, kartką papieru... Przypomnienie pewnych wydarzeń i osób pozwoli czytelnikowi uporządkować temat i być może zachęci także do własnych poszukiwań w celu uszczegółowienia zagadnień podanych w opracowaniu w sposób ogólny.

Adres do korespondencji – Coresponding author: dr hab. Roman Jaszczak, prof. UPP, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Wydział Leśny, Katedra Urządzania Lasu, Wojska Polskiego 71C, 6-625 Poznań, e-mail: roman.jaszczak@up.poznan.pl

OKRES PROWIZORYCZNEGO I DEFINITYWNEGO URZĄDZANIA LASU

W pierwszych latach po odzyskaniu przez Polskę niepodległości leśnictwo bazowało na ustawodawstwie i instrukcjach urzędzeniowych trzech zaborów (pruskiego, rosyjskiego i austriackiego) (JASZCZAK 2008a, b, 2010, 2012). Zasadniczą przyczyną braku postępu w zakresie ustawodawstwa leśnego w tym okresie była niestabilność rządów oraz zapis z konstytucji marcowej przyznający sejmowi wyłączność w dziedzinie stanowienia prawa, przez co sprawy leśnictwa prawie nie trafiały pod obrady sejmu (BRODA 2007). Innym problemem był fakt, że nawet ustalenie obszaru lasów było trudne z uwagi na długi proces kształtowania się granic II Rzeczypospolitej, który zakończył się dopiero w 1922 roku (JANICKI 2018). Z oczywistych powodów nie ułatwiało to administrowania i zarządzania polskimi lasami, które dodatkowo miały niekorzystną strukturę użytków gruntowych i były przestrzennie bardzo rozproszone (PRZYBYLSKA 2006). Z punktu widzenia zarządzania lasu należało się zmierzyć przede wszystkim z opracowaniem nowych planów urządzenia lasów, gdyż dla części lasów nie było żadnej dokumentacji urzędzeniowej, a dla pozostałych były to dokumenty nieaktualne lub aktualne, ale opracowane według różnych metod inwentaryzacji. Zwracał na to uwagę MIKŁASZEWSKI (1947), który pisał, że brakowało „... operatów, planów, ksiąg i map gospodarczych oraz w ogóle wszystkiego, co stanowi podstawę normalnej pracy w administracji lasów (...) wszystkie lasy b. zaboru rosyjskiego przejęte zostały bez żadnych planów, a Austria przez półtorawiekową okupację polskich lasów, posiadając zaledwie 300.000 hektarów, zdążyła urządzić definitywnie tylko 60% ich obszaru...”. Pilne stało się także wypracowanie nowych, jednolitych podstaw prawnych, w tym m.in. dotyczących zarządzania lasu, jednak stało się to dopiero po paru latach od odzyskania niepodległości. Stąd: „Gospodarstwo leśne w pierwszych latach po wojnie prowadzone było z konieczności wg zasad przyjętych przez poszczególne rządy zaborcze” (WIĘCKO 1948). Przykładowo w lasach prywatnych „brak instrukcji dla zarządzania gospodarstw w lasach prywatnych, opartej na obecnych wymaganiach teorii i praktyki, każe urządzić tego rodzaju lasy, obciążone serwitutami, na zasadzie staruszki instrukcji Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z dn. 13/25 marca 1861 e., lasy zaś wolne od nich – według Rosyjskiej Instrukcji z 1903 roku dla urządzenia t.zw. uproszczonych planów gospodarczych” (MORAWSKI 1922).

Pierwszym aktem prawnym dotyczącym nadzoru państwa nad lasami niepaństwowymi było postanowienie Rady Ministrów w przedmiocie ochrony i użytkowania lasu z dnia 30 grudnia 1918 roku, w którym zapisano m.in., że użytkowanie lasów może być uskutecznione na podstawie zatwierdzonych planów gospodarstwa leśnego lub po stwierdzeniu przez państwowych urzędników leśnych, że użytkowanie to nie jest sprzeczne z obowiązującymi ustawami o ochronie lasów. W dekreście o organizacji urzędów ochrony lasu z 16 stycznia 1919 roku zapisano natomiast m.in., że plany gospodarstwa leśnego dla lasów ochronnych sporządzać mają urzędy państwowe (SZKIŁŁĄDŹ 1974a, HEYMANOWSKI 1990).

W latach 1919–1923 trwało tzw. prowizoryczne zarządzanie lasu w oparciu o okólniki Głównego Zarządu Dóbr Państwowych z dnia 6 października 1919

roku i 18 lutego 1920 roku, wydane z inicjatywy jego naczelnika Jana Miklaszewskiego¹ (SZKIŁŁADŹ 1974b, BRODA 2000). W czasie jego trwania udało się stworzyć nowe operaty dla 169 nadleśnictw. Niestety w wielu przypadkach były one niedokładne, gdyż opierały się na danych powierzchniowych pochodzących z bardzo różnych źródeł. Równolegle w części nadleśnictw dyrekcji poznańskiej, warszawskiej i lwowskiej od 1919 roku (a później w kolejnych dyrekcjach) rozpoczęło się definitywne urządzenie lasu. Teoretycznie w jej ramach wykonywano dokładniejszą inwentaryzację oraz prace pomiarowe, ale jednak praktycznie trzymano się przyjmowanych w przeszłości metod i zasad. Stąd, po powszechnej krytyce, prace definitywnego urządzenia lasu zostały na początku lat 30. XX wieku przerwane. Plusem tych prac było to, że jednak udało się zebrać dane o aktualnym stanie lasów (Skowronek 2016), co było koniecznym, gdyż „... tego wymaga gospodarcze obchodzenie się z lasem i oszczędne korzystanie z jego wydajności oraz zabezpieczenie siły produkcyjnej gruntu leśnego, będącego podstawą produkcji leśnej i jej efektu gospodarczego...” (MIKLASZEWSKI 1947).

W latach 1921–1927 udział lasów państwowych urządzonych definitywnie wzrósł zauważalnie, jednak trudno było jednoznacznie wskazać o ile – z 8 do 60% (wg MIKLASZEWSKIEGO), do 63% (wg ówczesnego ministra rolnictwa), czy do... 53% (wg Najwyższej Izby Kontroli Państwa). MIKLASZEWSKI (1947) oceniał: „Leśnictwo państwowe wykazało znakomity i szybki postęp i rozwój pod względem urządzenia lasów oraz wydatną i intensywną pracę w dziedzinie powstawania racjonalnych planów urządzenia gospodarstwa leśnego...”. W przypadku lasów niepaństwowych w 1923 roku urządzonych ich było 42%, rok później 47% (BRODA 2007), a w 1933 roku już 60% (MIKLASZEWSKI 1947). Jednak MORAWSKI (1922) miał uwagi „pod adresem Kolegów techników leśnych, urządzających lasy prywatne, czego ze względu na dobro ogólne mam nadzieję nie wezmą mi za złe”, które dotyczyły m.in. estetyki. Pisał: „Nie zwracamy na nią najmniejszej uwagi i sporadyczne nawoływania o jej zachowanie przechodzą bez uwagi, a jednak dziś, gdy w lasach coraz więcej spotykamy willi i domów letniskowych, do których mieszczuchy i ludzie pracy przyjeżdżają nie tylko dla leczenia się, lecz i dla wypoczynku, dla orzeźwienia się, dla spotkania z przyrodą, jest koniecznością i obowiązkiem nie zaniedbywać się i pod tym względem (...) prawideł szablonowych tu być nie może, gdyż zależy to od miejscowości, a z drugiej strony od indywidualnego poczucia estetyki sporządzającego plan gospodarczy”. W latach 1924–1930 przebieg prac urządzeniowych zakłócony został katastrofalnymi w skutkach gradacjami owadów (lata 1923–1925), silnymi mrozami na przełomie 1928 i 1929 roku, a także rozprzestrzenieniem się opieńki (PRZYBYLSKA

---

1 Jan Miklaszewski – w omawianym okresie był naczelnikiem Głównego Zarządu Dóbr Państwowych, z którego inicjatywy wydano okólniki z dnia 6 października 1919 roku i 18 lutego 1920 roku, będące podstawą prowizorycznego urządzenia lasów państwowych w latach 1919–1923 (SZKIŁŁADŹ 1974b). Później w latach 1934–1939 wykładał m.in. urządzenie lasu na Wydziale Leśnym SGGW w Warszawie.

2006). Jednak po 1926 roku definitywnego urządzenia lasu nie miała tylko część lasów dyrekcji białowieskiej i wileńskiej (SZKIEŁŁADŹ 1974b).

Jak już wspomiano, brakowało instrukcji i wytycznych urządzania lasu. W 1921 roku ukazało się opracowanie Stiebera (ryc. 1) *Urządzanie gospodarstwa leśnego* (1921), który we wstępie napisał: „Wykładając urządzenia gospodarstwa leśnego w Wyższej Szkole leśnej we Lwowie, miałem sposobność przekonania się jak ciężką jest praca w obecnych warunkach, gdy niema polskich podręczników i ustalonego słownictwa technicznych wyrazów leśnych. Z tego powodu oddałem streszczenia moich wykładów do druku i myślę, że wydawnictwo tej broszury zachęci moich kolegów do dalszego rozwijania poruszanego tematu”. Szczegółowa treść omawianego opracowania była już przedstawiona w artykule JASZCZAKA (2008c) oraz w jednym z rozdziałów podręcznika JASZCZAKA i MAGNUSKIEGO z 2010 i 2012 roku (JASZCZAK 2010, 2012).

W 1923 roku ukazał się cykl artykułów KRYGOWSKIEGO (1923 a, b, c, d, e, f) traktujący o metodycznych i praktycznych podstawach urządzania lasu. Pisał w nich m.in.: „Wprawdzie przyrodzone własności lasu, jak długi okres czasu, który dzieli rębność dojrzałość drzewostanu od chwili jego powstania, do pewnego stopnia zmusza leśnika odnośnie do stosunków obecnej chwili i doświadczeń z przeszłości, do stawiania wniosków sięgających w dalszą przyszłość, wnioski te jednak jako daleko sięgające, są zawsze tylko naukowo uzasadnionem prowizorium, które powinno w pewnych oznaczonych okresach podlegać nowym badaniom, czyli rewizjom”. W tym samym roku Ministerstwo Rolnictwa przygotowało projekt instrukcji urzędzeniowej, ale generalnie nie wprowadzała ona jednoznacznych wytycznych dla prac urzędzeniowych (PRZYBYLSKA 2006, SKOWRONEK 2016).

Dopiero w 1927 roku ukazało się rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o zagospodarowaniu lasów nie stanowiących własności Państwa (1927), a rok później rozporządzenie o zagospodarowaniu lasów państwowych (1928). W obu dokumentach zapisano, że lasy powinny być zagospodarowane według planu urządzenia gospodarstwa leśnego. W przypadku lasów prywatnych nie dotyczyło to lasów nieuznanych za ochronne i nieobciążonych służebnościami o obszarze mniejszym niż 30 ha (województwa pomorskie, poznańskie, tarnopolskie i obszar miasta stołecznego Warszawy) lub mniejszym niż 50 ha (województwa kieleckie, krakowskie, lubelskie, lwowskie, łódzkie, stanisławowskie, warszawskie oraz powiaty augustowski, łomżyński, ostrołęcki, ostrowski, suwalski i szczuczeński w województwie białostockim) lub mniejszym niż 100 ha (województwa nowogrodzkie, poleskie, wileńskie, wołyńskie oraz powiaty białostocki, bielski, grodzieński, sokulski, wysoko-mazowiecki, wołkowyski w województwie białostockim). Jednak planowana wielkość zrębu powyżej 1 ha powinna być zgłaszana przez właściciela do starostwa powiatowego, które decydowało o jego wykonaniu (BOREK 1931, RADECKI 2016). Zasady zagospodarowania lasów prywatnych nie były przez władze honorowane, gdyż udzielały one zezwoleń na ponadplanowe wyręby, nie sprawdzając, czy obowiązkowe odnowienia poprzednio wyciętych powierzchni zostały już przeprowadzone (BRODA 2007). Plany urządzenia gospodarstwa leśnego dla lasów państwowych miały zatwierdzać minister rolnictwa, a powinny one uwzględniać zasady osiągnięcia

największego, czystego dochodu z produkcji leśnej, przystosowanej do potrzeb gospodarczych państwa, przy równoczesnym zachowaniu ciągłości i trwałości użytkowania (WIĘCKO 1948, SZKIŁŁADŹ 1974a).

W 1928 roku ukazało się dzieło MIKLASZEWSKIEGO pt.: *Lasy i leśnictwo w Polsce*, wspaniale opisując podane w tytule przedmiotowe zagadnienia (ryc. 2). Było to ukoronowanie i synteza twórczej pracy MIKLASZEWSKIEGO. Był to jednak tylko pierwszy tom. Drugi tom, gotowy w rękopisie w 1931 roku, nie został z powodu wysokich kosztów wydany i zaginął w czasie okupacji (SZKIŁŁADŹ 1974b).

W 1929 roku LORET w artykule *Główne wytyczne państwowego gospodarstwa leśnego* napisał m.in., że „wszystkie lasy państwowe powinny posiadać jak najrychlej definitywne plany urzędzeniowe, umożliwiające właściwy ich podział administracyjny, prawidłowe planowanie inwestycji i melioracji, jak również ustalenie ilości i wartości zapasu masy drzewnej jako podstawy racjonalnej gospodarki”. Kilka lat później w wizji LORETA „szczególna rola przypada tu urządzaniu lasów, które, kierując się prognozą demograficznego i ekonomicznego rozwoju państwa oraz rozwojem nauk przyrodniczych, technicznych i humanistycznych, będzie programować dla każdego kompleksu leśnego nie kilkunasto-, lecz kilkudziesięcioletnie plany zagospodarowania” (SZKIŁŁADŹ 1974b).

OSTATNIE LATA PRZED WYBUCHEM II WOJNY ŚWIATOWEJ

W 1931 roku na polecenie dyrektora naczelnego Lasów Państwowych Adama Loreta i w oparciu o zarządzenie kierownika Biura Urządzania Gospodarstwa Leśnego Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych Stanisława Krzyszkowskiego² przeprowadzono jednorazową rewizję planów urzędzenia lasu (KRZYSZKOWSKI 1934, 1935). Jej wyniki nie były jednoznaczne, jednak dzięki niej zmiany uległy kierunki i nawroty cięć, koleje rębny, etaty użytkowania, plany odnowienia lasu oraz plany użytków rębnych i międzyrębnych. Zmniejszyła się także liczba obrębów i gospodarstw (PRZYBYLSKA 2006, BRODA 2007, SKOWRONEK 2016). Na podstawie tej rewizji Loret zarządził, aby gospodarka leśna w lasach państwowych prowadzona była zgodnie z planami urzędzeniowymi i zatwierdzonymi wnioskami gospodarczymi oraz aby przestrzegano szczególnie dyscypliny cięć (SZKIŁŁADŹ 1974). W latach 1934–1935 przez łamy prasy leśnej przetoczyła się dyskusja o jednorazowej inwentaryzacji lasów z 1931 roku, w której

---

2 Stanisław Krzyszkowski – pracował m.in. od 1919 roku w Warszawskim Zarządzie Okręgowym Lasów Państwowych jako inspektor urządzania lasu. W ciągu kilku lat wszystkie nadleśnictwa okręgu posiadały pełne plany urzędzenia lasu. Przez siedem lat wykładał na SGGW metody szacunku lasu i statykę leśną. W 1931 roku był powołany do Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych na kierownika biura urzędzenia lasu i przeprowadził w tym roku jednorazową rewizję planów urzędzeniowych we wszystkich nadleśnictwach lasów państwowych (SZKIŁŁADŹ 1974b, BRODA 2007).

adwersarzami byli KRZYSZKOWSKI (1934, 1935) oraz STANKIEWICZ³ (1935, cyt. za SZKIEŁAŁDŹ 1974b).

DRESZER i ZABIELSKI (1962) wspominają w swoim podręczniku o *Wytycznych dla utrzymania rezerwatów na terenie lasów państwowych*. Był to niedrukowany dokument z 31 maja 1931 roku, którego celem była regulacja zagospodarowania i urządzania leśnych obiektów ochronnych.

Obowiązek przygotowania i wykonania prac urzędzeniowych należał do Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych, w której strukturze działał Wydział Urządzania Lasu Departamentu Leśnictwa. W 1931 roku urządzenie lasu przeniesiono do Działu Produkcji DREWNA i wydzielono jako Biuro Urządzania Gospodarstwa Leśnego z oddziałami terenowymi we Lwowie, Łucku, Poznaniu, Radomiu, Siedlcach, Toruniu, Warszawie i Wilnie (SKOWRONEK 2016).

W 1931 roku ukazało się opracowanie BORKA (ryc. 3) pt. „Zarys praktycznego urzędzenia gospodarstw leśnych” (1931) dotyczące lasów nie stanowiących własności państwa. Autor, uzasadniając potrzebę wydania dzieła, napisał m.in.: „... zauważyłem w czasie pracy, że b. często plany gospodarcze są przeładowane zupełnie zbędnymi opisami, z drugiej strony brak jest w nich opisów i projektów gospodarczych, bez których wprost nie można pomyśleć o jakiegokolwiek racjonalnej gospodarce w lesie. Z tego też powodu, jak też wskutek narzekania Kolegów na brak podręcznika, w którym byłby ujęty całokształt prac urzędzeniowych ze stanowiska praktycznego, postanowiłem, chociaż częściowo lukę tę wypełnić”. Szczegóły były już prezentowane w publikacji JASZCZAKA (2008c) oraz w jego podręczniku (JASZCZAK 2010, 2012). Zauważyć można jedynie, że omawiana książka była oparta na zapisach, wspomnianego już wcześniej, rozporządzenia z 1927 roku. We *Wstępie* przytoczono zapis artykułu 8 głoszącego, że „plan urzędzenia gospodarstwa leśnego winien być oparty na pomiarze, podziale i szczegółowym opisie lasu pod względem przyrodniczym i gospodarczym, zawierać szczegółowe przedstawienie zasad gospodarowania lasów co do rodzaju drzewa, sposobu gospodarstwa, wieku rębności, sposobu zalesienia i wykonania niezbędnych meljoracji, oraz szczegółowo przedstawiać wszystkie zamierzone czynności gospodarcze co do miejsca i czasu, wraz z ich uzasadnieniem”.

Bazując na wynikach inwentaryzacji z 1931 roku, JEDLIŃSKI (1932) opisał podstawy inwentaryzacji opartej na różnicach siedlisk i drzewostanów dla całego obszaru Puszczy Białowieskiej, dla której miał powstać regionalny operat

---

3 Wacław Stankiewicz – bliski współpracownik Miklaszewskiego. Był m.in. asystentem w Katedrze Urządzania Lasu w Instytucie Leśnym w Petersburgu. W 1908 roku przeszedł do pracy w Zarządzie Rolnictwa i Dóbr Państwowych, któremu podlegały sprawy urządzania lasów, uniezależnione od administracji leśnej. Pracował nad urządzeniem lasów w okręgach moskiewsko-twerskim, włodzimierzowsko-riazańskim i południowym, obejmującym Krym i zachodnie Zakaukazie. W 1920 roku wrócił do Polski, gdzie otrzymał stanowisko naczelnika Wydziału Urządzania Lasów Państwowych w Departamencie Leśnictwa w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Kierował urządzeniem lasów państwowych do 1931 roku. Wielką jego zasługą było ujednoczenie zasad urządzania lasów (SZKIEŁAŁDŹ 1974b, BRODA 2007).

urządzeniowy. BRODA (2007) wspomina, że próba kompleksowego urządzania lasu dotyczyła także Puszczy Augustowskiej i Knyszyńskiej. Natomiast Kazimierz Maciejowski⁴ opracował wytyczne o charakterze hodowlano-ochronnym, dostosowane do warunków siedliskowo-gospodarczych (SZKILLĄDŹ 1974b). JEDLIŃSKI (1931) miał świadomość, że „przy urządzaniu lasu jednostronność rozważań i analizy stosunków, panujących w lesie, ani w kierunku ekonomicznym (...), ani w kierunku przyrodniczym (...) do pożądanego celu prowadzić nie może”.

Na lata 1938 i 1939 przewidywano przeprowadzenie terenowej rewizji planów urządzania gospodarstwa leśnego, na podstawie którego miał być sporządzony spis majątku państwowego gospodarstwa leśnego oraz ustalenie jego wartości. Do realizacji rewizji nie doszło ze względu na niekorzystne wydarzenia polityczne i wybuch II wojny światowej (JASZCZAK 2008c), który zakończył działalność służb urządzania lasu w II Rzeczypospolitej. Kolejny ich etap rozpoczął się po wojnie, ale jest to już zupełnie inna historia.

LITERATURA

- BOREK J., 1931, *Zarys praktycznego urządzania gospodarstw leśnych wraz z wzorami załączników do planów i programów gospodarczych*, Drukarnia A. Mólki w Nowym Sączu.
- BRODA J., 2000, *Urządzanie lasu*, [w:] *Historia leśnictwa w Polsce*, PTL, Warszawa, s. 115–121.
- BRODA J., 2007, *Urządzanie lasu*, [w:] *Dzieje najnowsze leśnictwa w Polsce*, PTL, Warszawa, s. 141–147.
- DRESZER L., ZABIELSKI B., 1962, *Urządzanie lasu*, PWRiL, Warszawa.
- HEYMANOWSKI K., 1990, *Działania prawno-organizacyjne w zakresie nadzoru państwa nad lasami niepaństwowymi u progu II Rzeczypospolitej*, „Sylwan”, 134(2), s. 9–20.
- JANICKI T., 2018, *Lasy na ziemiach polskich u progu niepodległości*, „Studia i Materiały Ośrodka Kultury Leśnej”, nr 17, s. 137–153.
- JASZCZAK R., 2008a, *Urządzanie lasu w Polsce do 1939 roku, cz. II, Urządzanie lasu w Królestwie Polskim*, „Sylwan”, R. 152, nr 5, s. 3–13.
- JASZCZAK R., 2008b, *Urządzanie lasu w Polsce do 1939 roku, cz. III, Urządzanie lasu na ziemiach polskich w zaborze pruskim i austriackim*, „Sylwan”, R. 152, nr 9, s. 3–10.
- JASZCZAK R., 2008c, *Urządzanie lasu w Polsce do 1939 roku, cz. IV, Urządzanie lasu w latach 1918–1939*, „Sylwan”, R. 152, 10, s. 3–13.
- JASZCZAK R., 2010, *Urządzanie lasu w latach 1918–1939*, [w:] *Urządzanie lasu*, red. R. Jaszczak, K. Magnuski, Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań, s. 397–411.

---

4 Kazimierz Maciejowski – był m.in. kierownikiem Biura Hodowli Lasu w Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych. Jego zasługą było wprowadzenie do zatwierdzonych operatów urzędzeniowych wytycznych o charakterze hodowlano-ochronnym, dostosowanych do warunków siedliskowo-gospodarczych (SZKILLĄDŹ 1974b).

- JASZCZAK R., 2012, *Urządzanie lasu w latach 1918–1939*, [w:] *Urządzanie lasu*, red. R. Jaszczak, K. Magnuski, Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań, s. 397–411.
- JEDLIŃSKI W., 1932, *Nowe kierunki rozwoju urządzania lasu na tle poprzedzających je metod drzewostanowych i nowa systematyka metod regulacji dochodów i systemizacji lasów*, „Prace Zakładu Urządzania Lasu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie”, PTL, Lwów.
- KRYGOWSKI T., 1923a, *Echa z praktyki i teorii urzędzenia gospodarstwa lasowego*, „Sylwan”, R. 61, nr 1, s. 1–7.
- KRYGOWSKI T., 1923b, *Echa z praktyki i teorii urzędzenia gospodarstwa lasowego*, „Sylwan”, R. 61, nr 2, s. 36–41.
- KRYGOWSKI T., 1923c, *Echa z praktyki i teorii urzędzenia gospodarstwa lasowego*, „Sylwan”, R. 61, nr 3, s. 52–56.
- KRYGOWSKI T., 1923d, *Echa z praktyki i teorii urzędzenia gospodarstwa lasowego*, „Sylwan”, R. 61, nr 4, s. 75–78.
- KRYGOWSKI T., 1923e, *Echa z praktyki i teorii urzędzenia gospodarstwa lasowego*, „Sylwan”, R. 61, nr 5, s. 97–101.
- KRYGOWSKI T., 1923f, *Echa z praktyki i teorii urzędzenia gospodarstwa lasowego*, „Sylwan”, R. 61, nr 6, s. 123–126.
- KRZYSZKOWSKI S., 1934, *Jednorazowa rewizja planów gospodarstwa leśnego dokonana w lasach państwowych w 1931 r.*, „Las Polski”, nr 11–12, s. 307–318.
- KRZYSZKOWSKI S., 1935, *Odpowiedź na uwagi o jednorazowej rewizji planów gospodarstwa leśnego w lasach państwowych w 1931 r.*, „Las Polski”, nr 7, s. 171–198.
- MIKLAŚZEWSKI J., 1947, *Rzut oka na dzieje i stan leśnictwa i łowiectwa polskiego w okresie 1918–1939*, „Sylwan”, nr 1–4, s. 10–31.
- MOLENDĄ T., 1965, *Organizacja, urządzanie i zagospodarowanie lasów*, [w:] *Dzieje lasów, leśnictwa i drzewnictwa w Polsce*, red. A. Żabko-Potopowicz i in., PTL, SITLiD, PWRiL, Warszawa, s. 332–339.
- MORAWSKI W., 1922, *Kilka uwag w sprawie urzędzenia planów gospodarstwa w lasach prywatnych*, „Las Polski”, R., II, 9.
- PRZYBYLSKA K., 2006, *Urządzanie lasów państwowych w dwudziestoleciu międzywojennym*, [w:] *Z dziejów lasów państwowych i leśnictwa polskiego 1924–2004. 1. Okres międzywojenny*, red. J. Wiśniewski, CILP, Warszawa, s. 211–239.
- RADECKI W., 2016, *Rozwój prawa leśnego*, [w:] *Polskie prawo leśne*, red. A. Habuda, Wyd. Defini, Warszawa, s. 44–80.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o zagospodarowaniu lasów nie stanowiących własności Państwa z dnia 24.VI.1927* (Dz.U. nr 57, poz. 504).
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o zagospodarowaniu lasów państwowych z dnia 22.III.1928* (Dz.U. nr 36, poz. 336).
- SKOWRONEK M., 2016, *Urządzanie lasu w Polsce w latach 1918–1945*, [w:] *Jubileusz 60-lecia Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej*, red. A. Dominiewska, Oficyna Wydawnicza Forest, Józefów, s. 21–28.
- STIEBER K., 1921, *Urządzenie gospodarstwa leśnego*, Nakład Gubrynowicza i Syna, Lwów–Warszawa.

- SZKILLĄDŹ F., 1974a, *Podstawowe założenia polityki leśnej w Polsce międzywojennej i jej inspiratorzy*, [w:] *Twórcy i organizatorzy leśnictwa polskiego na tle jego rozwoju*, red. A. Żabko-Potopowicz i in., PWN, Warszawa, s. 309–321.
- SZKILLĄDŹ F., 1974b, *Lasy państwowe i ich czołowi administratorzy*, [w:] *Twórcy i organizatorzy leśnictwa polskiego na tle jego rozwoju*, red. A. Żabko-Potopowicz i in., PWN, Warszawa, s. 322–375.
- WIĘCKO E., 1948, *Zmiany lesistości i zagospodarowanie lasów na ziemiach polskich w świetle rozwoju polityki leśnej*, „Sylwan”, nr 2–4, s. 126–166.
- WIĘCKO E., 1960, *Gospodarstwo leśne w Polsce w latach 1919–1939*, [w:] *Lasy i przemysł leśny w Polsce*, PWRiL, Warszawa, s. 99–123.

URZĄDZANIE LASU W LATACH 1918–1939 W POLSCE

Streszczenie

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości jednym z wyzwań stojących przed urządzaniem lasu było opracowanie nowych planów urzędzenia lasów, gdyż dla części lasów nie było jakiegokolwiek dokumentacji urzędzeniowej, a dla pozostałych były to plany nieaktualne lub aktualne, ale opracowane według różnych metod, obowiązujących w poszczególnych zaborach. Pilne stało się stworzenie nowych, jednolitych podstaw prawnych dotyczących urządzania lasu. Artykuł omawia proces tworzenia, odbudowy i rozwoju urządzania lasu w niepodległej Polsce, skupiając się na najważniejszych aktach prawnych, opracowaniach i wydarzeniach.

Słowa kluczowe: kalendarium, ustawodawstwo, prowizoryczne urządzanie lasu, definitywne urządzanie lasu

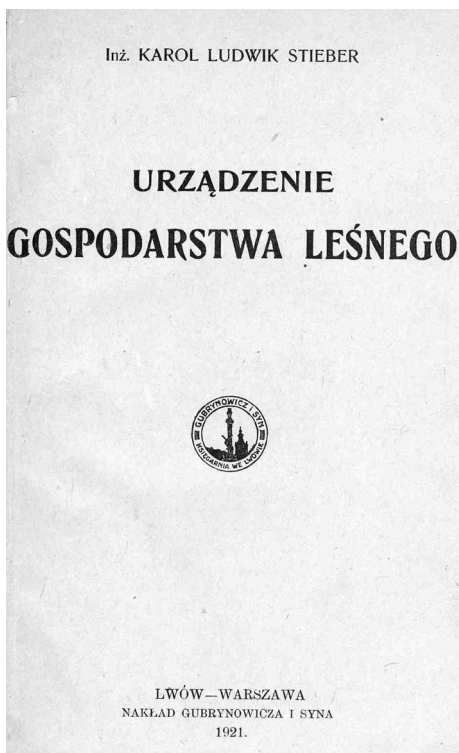
FOREST MANAGEMENT BETWEEN 1918 AND 1939 IN POLAND

Summary

After regaining independence, one of the biggest challenges in Poland concerning forest management was to develop new forest management plans. This was necessary due to the lack of any documentation for some forests. Other forests had plans in place, but they were out-of-date while the remaining forests had up-to-date plans that were drawn up using different methods from the times of the Partitions of Poland. Therefore, it was urgent to develop new and uniform legal foundations concerning forest management. The article discusses the process of creating, restoring and developing forest management in the independent Poland, with the focus on the most important legal acts, research papers and events.

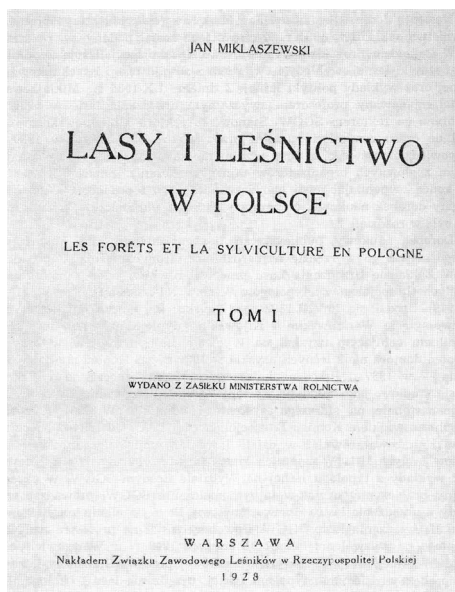
Keywords: timeline, legislation, provisional forest management, definite forest management

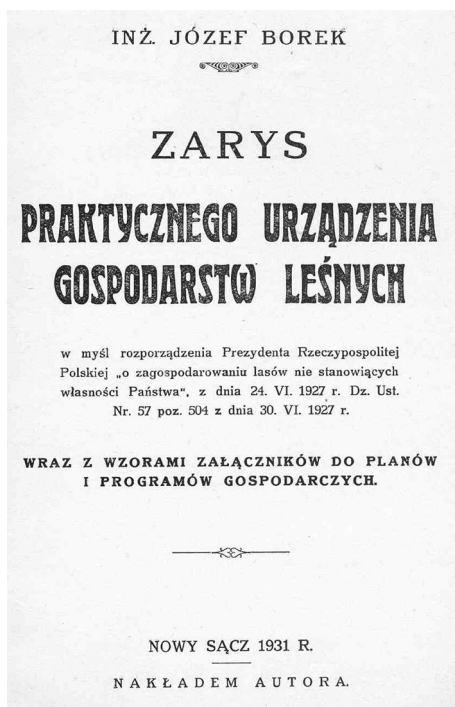
Ryc. 1. Strona tytułowa książki Stieberta z 1921 roku

Fig. 1. Title page of the Stieber book from 1921

Ryc. 2. Strona tytułowa książki Miklaszewskiego z 1928 roku

Fig. 2. Title page of the Miklaszewski book from 1928

Ryc. 3. Strona tytułowa książki Borka z 1931 roku

Fig. 3. Title page of the Borek book from 1921